

Theater Na de Dam
Atelier

DE JODENSTERREN VAN ENSCHEDE

Thema's: Jodenvervolging, Uitsluiting (racisme en discriminatie)

Locatie: Enschede, Nederland

Door: Renée Buys

Dit verhaal is van Herbert Zwartz, Wouter van Gelderen en Henk Brusse. Dit zijn drie van de ouderen uit Enschede die hebben verteld over de Jodensterren, het buitensluiten van groepen en het fabrieksleven in en na de Tweede Wereldoorlog in Enschede. In Enschede werden meer dan een half miljoen Jodensterren gedrukt.

PERSONAGES YMRE
LOEWANA
SVENJA
AIMEE
NOA
TARO
LUNA
TYCHO
(dit zijn de jonge makers en spelers van het project)

De acteurs vertellen samen het verhaal aan het publiek

NOA Op 10 mei 1940 viel Duitsland Nederland binnen

TARO Het vechten heeft in totaal vijf dagen geduurd

LOEWANA En toen was Nederland in Duitse handen

LUNA Wouter van Gelderen vertelde ons dat alle Joodse bedrijven daarna 'onteigend' werden

SVENJA Dat is een mooi woord voor: afgepakt

YMRE De familie van Gelderen moest een papiertje tekenen

waarop stond dat ze afstand deden van de fabriek De Nijverheid

- SVENJA** Daarna was De Nijverheid niet langer van hen
- AIMEE** Henk Brusse vertelde ons dat er vervolgens een verwalter werd benoemd
- TYGO** Die moest de fabriek leiden namens de Duitsers
- LOEWANA** Dat betekende dat alle winst van De Nijverheid meteen naar Duitsland werd overgemaakt
- AIMEE** Volgens Henk Brusse was die verwalter een vrij harde vent
- LUNA** Het moet ergens in 1941 geweest zijn, denkt Wouter van Gelderen, dat de Jodensterren er zijn gedrukt
- NOA** Meneer Zwartz vertelde ons dat hij vanaf 1 mei een Jodenster moest dragen
- YMRE** Zichtbaar
- SVENJA** Dus het moet daarvoor geweest zijn
- TARO** Een Joodse firma die zijn eigen Jodensterren moest drukken
- TYGO** Volgens Wouter van Gelderen is het een 'cynisch' spel dat de Duitsers hebben gespeeld
- SVENJA** Dat is een mooi woord voor: gemeen
- NOA** Ze gingen de Joden vernietigen maar dat moesten de Joden wel zelf doen
- AIMEE** Door in een Joodse fabriek de sterren te laten drukken
- LUNA** Door de Joden zelf te laten betalen voor die sterren
- LOEWANA** Door de Joden ze zelf te laten vastnaaien, die sterren
- YMRE** Door de Joden ze zelf te laten dragen, die sterren
- SVENJA** Zichtbaar
- TARO** Iedereen moest zien dat je Joods was
- TYGO** Alsof jij in de zomer verplicht een muts op moet doen, zei Wouter
- NOA** Een lelijke paarse muts
- AIMEE** Je was niet meer vrij om te dragen wat je wilde
- LUNA** En het had een dubbele functie
- LOEWANA** Mensen die ze zagen dachten:

YMRE	Die is anders
SVENJA	Mensen die ze droegen dachten:
TARO	Ze zien aan mij dat ik anders ben
TYGO	Op 10 mei 1940 viel Duitsland Nederland binnen
LUNA	Het moet ergens in 1941 geweest zijn, denkt Wouter van Gelderen, dat de Jodensterren er zijn gedrukt

In 2022 ging de voorstelling 'De Jodensterren van Enschede' in première in Enschede (regie: Renée Buys – productiehuis: Theatermakerij Enschede) . Een voorstelling vol verhalen over discriminatie, buiten de samenleving worden geplaatst, een stukje stof dat je leven kan veranderen en een Joodse textielfabriek die deze sterren moest maken. De voorstelling werd gespeeld in De Museumfabriek in Enschede.